

Enigma Otiliei - Comentariu

A aparut in 1938. intr-o epoca de modernizare a romanului romanesc (Camil Petrescu, H.P.Bengescu), George Calinescu a tinut sa demonstreze ca se poate scrie un roman clasic, balzacian, de factura traditionala. Romancierul isi realizeaza intentia redescoperind polemic balzacianismul. Distantarea de metoda balzaciana l-a facut pe criticul literar N. Manolescu sa vorbeasca in cazul lui George Calinescu de un balzacianism fara Balzac.

Fara indoiala exista in romanul lui George Calinescu elemente balzaciene:

- plasarea exacta in timp si spatiu
- atentia acordata mediului in care traiesc personajele si legaturii dintre acest mediu si psihologia personajelor
- personaje caracter, dominate de o trasatura fundamental: avarul, parvenitul, orfana, baba absoluta
- imobilitatea personajelor (personajele nu trec prin transformari spectaculoase)
- tema romanului (mostenirea)
- parvenitismul, tema frecvent intalnita in romanele lui Balzac

Elemente, prin care se distanteaza romanul lui George Calinescu de cele balzaciene:

- eruditia unor descrieri de interior, care presupune cunostinte vaste in domeniul arhitecturii si al artelor plastice
- perspectivismul (in cazul Otiliei)
- cazuri clinice (Simion, Titi, Aurica)

-Definirea romanului:-

- a. Este un roman sentimental, un roman al educatiei sentimentale, avandu-i protagonisti pe Felix si pe Otilia
- b. Este un roman social, oferindu-ne o fresca a societatii Bucurestene de la inceputul secolului XX.
- c. Este roman al mostenirii, pentru ca in fond mostenirea conditioneaza toate destinele din roman

In centrul romanului stau doua personaje: Felix si Otilia, singurele, care traiesc inafara oricarui interes material. In jurul acestora se grupeaza o serie de masti ale geloziei, ale avaritiei, ale rautatii, ale parvenirii cu orice pret. Romanul are mai multe fire epice, urmarind paralel destinul unei mosteniri, maturizarea sentimentala a lui Felix, destinul Otiliei, ascensiunea lui Stanica Ratiu. Fiecare personaj are o trasatura dominanta, dar si o suma de trasaturi individuale, care ii dau complexitatea psihologica.

-Titlul romanului:-

Se refera la optiunea Otiliei. Nu intelegem exact, de ce iubindu-l pe Felix, Otilia urmeaza totusi pe mai varstnicul Pascalopol. Probabil ca dupa moartea batranului, vazandu-se fara o existenta asigurata, Otilia il alege pe Pascalopol, care putea sa-i asigure o viata linistita si satisfacerea

tuturor capriciilor. Poate ca romancierul a dorit sa redea ceva din drama femeii dintotdeauna, aceea de a nu gasi reunite intr-un singur barbat toate exigentele: tinerețe, inteligenta, bogatie.

-Metode balzaciene:-

Romanul incepe cu mentionarea timpului si a locului actiunii: intr-o seara de la inceputul lui iulie 1909, cu putin inainte de orele zece, un tanar de vreo optsprezece ani, imbracat in uniforma de licean, intra in strada Antim. Urmeaza descrierea strazii Antim, apoi prin restrangerea treptata a perspectivei atentia se concentreaza asupra casei lui Giurgiuveanu: Strada era pustie si in ciuda verii, in urma unor ploii generale, racoroasa si fosnitoare ca o padure[] Nici o casa nu era prea inalta si aproape nici una nu avea cat superior. Insa varietatea cea mai neprevazuta a arhitecturii (opera inobste a zidarilor italieni), marimea neobisnuita a ferestrelor in raport cu forma scunda a cladirilor, ciubucaria ridicula prin grandoare, amestecul de frontoane gercesti si chiar ogive, facute in sa din var si lemn vopsit.

Casele inegale, construite intr-un amestec de stiluri si din materiale ieftine faceau din strada bucuresteană o caricatura in meloz a unei strazi italițe.

Urmeaza descrierea casei lui Costache Giurgiuveanu. Descrierea casei din exterior abunda in termeni de specialitate: rozeta gotica, vitrariu, console, frontoane, casetoane, ferestre gotice, ogive etc. Interiorul casei sugereaza psihologia, mentalitatea stapanului ei. Interiorul sugereaza intentia de a imita grandiosul, monumentalul in materiale ieftine, inferioare: Hermesul de ipsos era o copie dupa un model clasic vopsit cu vopsea cafeinie; peretii, care ar fi trebuit sa fie din marmura erau grosolan tencuiti si zugraviti, imitand picturile pompeiene; tavanul imita un plafon roman; totul este deci o imitatie ieftina si de prost gust, sugerand avaritia: O scara de lemn cu doua suisuri laterale forma un soi de piramida, in varful careia un Hermes de ipsos, destul de gratios, o copie dupa un model clasic, vopsit detestabil cu vopsea cafeinie, tine in locul caducelului o lampa de petrol cu glob de sticla in chipul unui astru. Lampa era stinsa, in schimb o alta lampa plina de ciucuri de cristal, atarnata in inaltul tavan, lumina tulbure incaperea. Ceea ce ar fi surprins aici ochiul unui estet era intentia de a executa grandiosul clasic in materiale atat de nepotrivite.

-Otilia:-

Fata de celelalte personaje, ea este un personaj complex. Referindu-se la acest personaj, George Calinescu preciza: Otilia este eroina mea lirica, proiectia mea inafara, o imagine lunara si feminina, flaubertinian as putea spune si eu; "Otilia c'est moi", e fondul meu de ingenuitate si copilarie eroina este tipizarea mea fundamentala in ipostaza feminina. Otilia este oglinda mea de argint. Otilia este feminitatea insasi cu toate trasaturile sale. Imprevizibila, contradictorie, Otilia este o adolescenta intr-o vesnica devenire, frumoasa si gingasa, plina de farmec. Otilia se schimba de la un moment la altul, ia hotarari surprinzatoare, dar lucida si matura stie sa-i judece pe cei din jurul sau si pe sine insasi. Copil in devenire femeie, Otilia este stapanita de neastampar intr-o goana vesnica dupa schimbari de decor, si dupa senzatii noi. Portretul pe care il face romancierul la inceputul romanului

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

degaja farmecul tinereții: Fata pare să aibă optsprezece-nouăsprezece ani. Fata maslinie, cu nasul mic și ochii foarte albaștri, arată și mai copilăroasă între multele bucle și gulerul de dantelă. Într-un trup subțiratic, cu oase delicate de ogar, de un stil perfect, fără acea slabiciune subțirată și patată a Aureliei, era o mare libertate de mișcare, o stăpânire desăvârșită de femeie.; Felix privește spre capatul scării ca spre un cer deschis, și vede în apropierea lui Hermes cel vopsit cafeniu, un cap prelung și tânăr, încărcat cu bucle. Căzând până pe umeri.

În realizarea acestui personaj scriitorul folosește tehnica modernă, perspectivista oferindu-ne mai multe imagini subiective dar nici una definitivă. Pentru Costache Giurgiuveanu, Otilia rămâne fetița, pe care o iubește mult dar pe care amână mereu să-o înfieze și să-i dea mostenirea. Pentru Felix, Otilia e o fată admirabilă, o fată superioară pe care nu o înțeleg. Pentru Pascalopol este o adolescență în devenire femeie și o enigmă. Pentru Aglae este o stricată, care știe să atragă bărbații. Pentru Stanica Rătiu, Otilia reprezintă spiritul practic, care știe să se descurce în viață.

Otilia este mereu altă, capricioasă și mereu contradictorie. Enigma ei rezultă din contradicția care definește comportamentul ei: deși îl iubește pe tânărul Felix, îl urmează pe mai vârstnicul Pascalopol. După plecarea la Paris îl va părăsi și pe Pascalopol. Opțiunea Otiliei pentru Pascalopol se poate explica prin dorința de a-și asigura o existență fără griji. Înțelegând că drumul lui Felix este lung și plin de sacrificii, Otilia nu este capabilă să renunțe la lux și plăceri reprezentând probabil tipul de femeie pentru care iubirea și fericirea sunt de neconceput înafară unui necesar suport material.

Comportamentul Otiliei este numai în aparență ușuratic, frivol, în realitate ea trăiește profund neliniștea unei existențe fără perspective. Cel care o cunoaște, poate, cel mai bine este Pascalopol, care spune despre ea că este o artistă, care simte nevoia luxului și a schimbării. Sau e că o rândunică, care închisă în colivie, moare.

Spre sfârșitul romanului Otilia-și pierde farmecul, fascinatia, devenind o frumusețe comună obișnuită. Ea nu mai este o enigmă pentru nimeni: mosierul scoase din buzunar o fotografie, care înfățișa o doamnă foarte picantă, gen actriță întretinută.

Singurul lucru de care mă tem este că eu nu sunt la înălțimea ta, din punct de vedere sentimental. Da, te iubesc, dar tu ești așa de furtunos, așa de înspăimântător de grav. Sunt ușuratică, mi-e frică, ai să-mi spui mereu că n-am afecțiune.

Trăsătura fundamentală a personajului este schimbarea, devenirea. Otilia trece cu ușurință de la o stare sufletească la alta, dar fiind capabilă în același timp de trăiri puternice. Trăind sentimentul neliniștii, manifestându-se contradictoriu, Otilia reprezintă eternul feminin. Ea trăiește drama femeii din totdeauna, aceea de a nu găsi reunite în același bărbat toate calitățile dorite. În același timp ea trăiește o drama la fel de valabilă pentru toate timpurile, aceea a opțiunii între iubire și libertate.

-Felix:-

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Este prezentat in devenire, mai exact in autodevenirea sa. Chiar din portretul de la inceputul romanului se observa nota voluntara a caracterului sau: Fata ii era insa juvenila si prelunga, aproape feminina din pricina suvitelor mari de par ce-i cadeau de sub sapca, dar culoarea maslinie a obrazului si taietura elinica a nasului corectau printr-o nota voluntara intaia impresie.

Orfan, absolvent de liceu, Felix vine la Bucuresti cu intentia de a urma facultatea de medicina. El nu doreste sa-si realizeze doar o profesie, ci vrea sa devina o personalitate de exceptie in domeniul sau. Ambitia se uneste cu tenacitatea si cu perseverenta, si Felix isi va realiza visul impotriva tuturor piedicilor. Nu-l descurajeaza dezinteresul, indiferenta celorlalti. Prin calitatile sale intelectuale si morale, Felix este mult superior mediului in care traieste. Ambitia, dorinta de a se ridica nu-i modifica caracterul. El isi propune un cod moral total opus intereselor meschine ale celorlalti: voi cauta sa fiu bun cu toata lumea si modest, si sa-mi fac o educatie de om. Voi fi ambitios, nu orgolios. In existenta lui Felix, Otilia este si ramane prima si unica mare iubire. El o iubeste pe Otilia cu toata sinceritatea sufletului sau de adolescent. Tocmai de aceea dezamagirea va fi mai mare. Felix incearca rational sa-si explice comportamentul Otiliei. Deceptia sentimentala este profunda, dar nu-l abate din drumul sau. Pasionat lucid, el nu se lasa dominat de sentiment, ci domina sentimentul. Aceasta experienta il intereseaza in aspiratia sa sincera de a se realiza pe plan profesional: Sufletul lui Felix se umple de elanuri si hotarari mari. Experienta nu se prefaca in deprimare, ci intr-o mare vointa de a se ridica deasupra tuturor.

Felix isi stapaneste durerea, dar devine mai sceptic, pierzandu-si increderea in sinceritatea oamenilor. Intreaga sa energie se concentreaza asupra studiului. Felix se realizeaza pe plan profesional facand o cariera stralucita. Pe plan intim, sufletesc banuim ca ramane cu o insatisfactie cu o nemultumire, cu regretul pierderii primei iubiri. El se casatoreste bine intrand prin sotie intr-un cerc de persoane influente. Felix ramane un caracter integru, exemplar prin dorinta sa constanta de realizare profesionala. De remarcat faptul ca Felix se ridica singur doar prin propriile sale calitati, impotriva tuturor greutatilor.

-Costache Giurgiuveanu:-

Este in fond un personaj principal al romanului pentru ca destinul celorlalte personaje este legat de averea sa. Giurgiuveanu este un tipic personaj balzacian, tipul avarului. Fata de avarii din literatura universala, Giurgiuveanu este mai complex, nu este construit unilateral, fiind capabil de o gama variata de sentimente: iubire fata de Otilia, simpatie fata de Felix, toleranta fata de clanul Tulea. Deci fata de Harpagon, personajul lui Moliere, avaritia lui Costache Giurgiuveanu nu este atat de exagerata. El nu a dispus toate sentimentele lui mos Costache.

Complexitatea personajului rezulta din permanenta oscilatie dintre avaritie, deprindere mai veche, si generozitate, deprindere mai noua. Din acest conflict invinge de cele mai multe ori deprinderea mai veche, avaritia. Mai mult de cat un portret al avarului, romancierul realizeaza psihologia avarului. Inca de la inceputul romanului, din scena intalnirii cu Felix se observa o trasatura specifica avarului: suspiciunea, teama de a nu fi jefuit: Nu-nu-nu stiu nu-nu sta nimeni aici, nu

cunosc

Portretul batranului realizat de George Calinescu este foarte sugestiv. infatisarea lui este comica, dar in acelasi timp sugereaza zgrancenia: are ghete de gumilastic, ciorapi grosi de lana plini cu bucati de sfoara. Balbaiala, raguseala sunt modalitati de aparare in fata celorlalti, prin care incearca sa castige timp si sa-i refuze pe cei care vor sa-i ceara ceva. Sursele de profit ale batranului sunt multiple si ridicole. Astfel se ocupa cu vanzarea manualelor scolare, a instrumentelor medicale obtinute de la studentii medicinisti. Dar batranul se ocupa si de afaceri serioase: inchirierea unor case, vanzarea unor cladiri, de pe urma carora obtine profituri mari. Mos Costache este totusi depasit de evenimente, dovada intentia sa de a-i construi Otiliei o casa din materiale ieftine, obtinute din demolari si la parterul carora sa existe magazine. Micile ciupeli de la Pascalopol si de la Felix sau cadourile ii produc o mare bucurie. Vestimentatia, hrana, starea casei, interiorul, toate dovedesc avaritia batranului. El se deosebeste de ceilalti avari prin dorinta sincera, dar nereusita de a-si depasi conditia. Personaj complex, mos Costache, nu produce repulsie, ramanand un amestec de tragic si comic.

-Stanica Ratiu:-

Este tipul arivistului in stare de orice, ca sa faca avere, cariera. El este un produs tipic al societatii bucurestene de la inceputul secolului XX. Pentru Stanica Ratiu banii reprezinta totul. Lipsit de posibilitati materiale, avocat fara procese, el se casatoreste cu Olimpia in speranta mostenirii averii lui mos Costache. Aparitia personajului este a unui om de lume in pas cu moda, de o sanatate agresiva, cu parul mare si negru, foarte cret si cu mustata in chip de musca. La inceputul romanului personajul este in asteptare, pandind lovitura cea mare, care sa-i schimbe cursul vietii. Arma sa cea mai de pret este vorbirea. Stanica este intr-o vesnica agitatie: alearga in toate partile, duce barfele, da sfaturi si face promisiuni pe care nu le respecta niciodata. Stanica este tipul demagogului, care tine discursuri despre societate, libertate, morala, religie, poezie si in special despre familie. El poate fi considerat un Catavencu al ideii de familie. Desi vorbeste tot timpul despre familie si despre copil, in realitate aceste lucruri ii sunt indiferente, dovada faptul ca o paraseste pe Olimpia.

Stanica are trasaturile tipului pe care il reprezinta: ambitie, vointa, viclenie, nerusinare, cruzime. Astfel vorbeste in prezenta batranului despre moarte, desi stie ca mos Costache il aude. Fura banii batranului, provocandu-i moartea. Cu aceeasi lipsa de omenie o paraseste pe Olimpia. Stanica este un mare actor, inzestrat cu o extraordinara capacitate de adaptare. Astfel, la inmormantarea lui mos Costache este cel mai indurerat. Cu banii lui mos Costache deschide un birou de avocatura si se casatoreste cu Georgeta prin care intra in viata politica.

Intr-o permanenta agitatie, spre deosebire de Aglae (care se agita in zadar), Stanica isi atinge scopul, pentru ca el are geniu.

-Aglae Tulea:-

Spre deosebire de celelalte personaje (Otilia, Costache, Stanica), Aglae este construita pe o singura dimensiune esentiala, rautatea. Fiinta marginita, obsedata de acumulare, Aglae pandeste averea lui mos Costache. Ea nu crede decat in puterea banilor. Autoritara ii jigneste pe toti din jurul ei, aruncand venin in toate partile. Avaritia in cazul ei se imbina cu rautatea. Lipsita de sentimente, il interneaza pe sotul ei intr-un ospiciu. Ea ramane modelul tipic al babei absolute.

-Pascalopol:-

Este conceput ca o antiteza a lui Stanica. Este definit ca o fire aristocrata, nobila, generoasa. O iubeste pe Otilia cu pasiunea barbatului imbinata cu ingaduinta si generozitatea parintelui. Fata de mos Costache dovedesste ingaduinta si generozitate intuindu-i avaritia structurala. Se pare ca o intelege cel mai bine pe Otilia si la momentul oportun ii da libertatea. in toate imprejurarile dovedeste bun simt si bun gust.

Un fragment semnificativ pentru caracterizarea pesonajelor si pentru talentul romancierului este acela, care infatiseaza atacul lui mos Costache. Rand pe rand, in jurul batranului, toti membrii familiei. Romancierul ii fixeaza pe acestia in doua momente semnificative: la masa si la jocul de carti. in afara de Otilia si de Felix, nici unul nu regreta imbolnavirea batranului. Adunati in jurul mesei, mananca si beau, preocupati de interesul propriu. Astfel Stanica precizeaza: natura lucreaza pentru mostenitor. Aglae isi intra-n rol: "Aici e casa fratelui meu si eu sunt unica lui sora. Nimic nu se misca aici in casa si nimeni nu s-atinge de nimic. Trebuie sa stam aici, sa pazim, n-o sa lasam in casa un bolnav fara simtire, care nu vede, n-aude cu straini in casa. Stanica nici nu-si ascunde macar dorinta de a-l vedea mort pe mos Costache: Parca pe noi nu ne doare ca mos Costache n-a mu, vreau sa zic e bolnav?. Numai aparent personajele sunt angrenate in jocul de carti, in realitate fiecare vorbeste despre ceea ce il obsedeaza, incat toata aceasta haraiala fragmentata devine un insemn al modernitatii.